

TÖRZSANYAG

A biztonsági öv és gyermekbiztonsági rendszer magyarországi szabályozásáról és a passzív biztonsági eszközök használatáról készített felmérés eredményeiről

Miért szükséges?

A gépjárművekben a biztonsági öv a legfontosabb passzív védelmi eszköz. Az autógyártók az utastérben tartózkodók környezetét, az abban elhelyezett további passzív védelmi eszközöket annak a feltételezésével helyezik el, pozícionálják, illetve szabályozzák a működésüket, hogy a biztonsági övet becsatolják és helyesen használják a bent ülők. Így a közlekedésben a biztonsági öv használata alapvető fontosságú az esetleges baleseteknél a gépjárművekben tartózkodók testi épségének a védelmében, illetve a lehetséges sérülési kockázatok csökkentésében.

A közlekedési baleseti halálesetek, valamint sérüléssel járó esetek csökkentésének így egyik fontos eleme a biztonsági öv használata. Az autógyártók az 1960-as évek óta alkalmazzák ezt a védelmi eszközt, Magyarországon 1976. január elseje óta kötelező a használata az első üléseken. A hátsó üléseken lakott területen kívül 1993 óta előírt az övhasználat, 1994 óta pedig lakott területen belül is szabályozza a biztonsági öv használatát a KRESZ.

Emellett a jogszabályi rendelkezés 2001 óta írja elő, hogy a gépkocsikban – a meghatározott kivételektől eltekintve – minden 150 centiméternél alacsonyabb gyermek csak a testméretéhez és testsúlyához igazodó gyermekbiztonsági rendszerben szállítható.

Ha kötelező, akkor mindenki használja?

A kötelező használat azonban nem jelenti azt, hogy a gyakorlatban minden autóban ülő becsatolja a biztonsági övet. A közlekedési balesetek, illetve azok következményeinek a csökkentésére irányuló feladatok meghatározásához fontos tudni, hogy a gépjárműben ülők milyen arányban használják a biztonsági övet (gyerekeknél a gyermekvédelmi eszközöket).

Magyarországon 1993 óta méri a közlekedők biztonsági öv használatát gyakorlati időszakos megfigyeléssel (a vizsgálatokat 2021-ig a Közlekedéstudományi Intézet – KTI – végezte). Az övhasználatra és a gyermekbiztonsági eszközök használatára vonatkozó KRESZ módosításokat követve a felmérések céljai közé időközben beemelték a hátsó üléseken ülők övhasználatának, és a gyermekülések (illetve az alternatívák) használatának a megfigyelését is.

A felméréseket tehát nem a Rendőrség végzi a közúti gépjármű-ellenőrzésekből leszűrhető tapasztalatokból. Az övhasználati hajlandóság vizsgálatában 2022. újdonságot hozott, mivel az Európai Unió a pontosabb feladat-meghatározásokhoz, a részletesebb adatnyerésért, az adatgyűjtés módszereinek a finomítására és a tagországok közötti hitelesebb összevethetőség érdekében, egy egységes felmérési módszert dolgozott ki – a Baseline projekt keretében. Az új módszerrel történő megfigyeléseket 2022-ben a Partnerség a Közlekedésbiztonságért Egyesület (HRSP) végezte.

Hányan használják?

A Baseline útmutatásainak megfelelően 2022-ben a biztonsági öv használatának a felmérésekor a korábbi gyakorlathoz képest nagyobb mintán és tízszer annyi, 30 helyszínen, figyelték meg a járműveket. A helyszíneket három útkategóriába sorolták (belterület, külterület, autópálya), a helyszínek kijelölése tetszőleges volt, annak a figyelembevételével, hogy lefedjék az ország egész területét minden időszak (megkülönböztettek munka-, és szabadnapokat) és úttípus esetén. A méréseket 2022. július és október között végezték.

Személyautók megfigyelése

A felmérés szerint 2022-ben az országosan összesített adatok szerint a személygépjárművekben a járművezetők 88,5%-a, az első ülésen utazók 87,3%-a, a hátsó utasok 57,1%-a használta helyesen a biztonsági övét. Az út menti megfigyelések alapján az arra kötelezett gyermekek 60,9%-a utazott gyermekbiztonsági rendszerben megfelelően rögzítve, további 25% ilyen rendszerben ült, de nem volt becsatolva, vagy kizárólag felnőtt biztonsági övvel volt rögzítve, a gyermekek 14%-a biztonsági öv-, vagy gyermekvédelmi eszköz használata nélkül utazott.

Ahol nagyobb a sebesség, ott többen csatolnak

Az autópályákon minden esetben magasabb övhasználati hajlandóságot figyeltek meg, mint az országosan jellemző átlagos érték. A megfigyelt járművezetők 93,3%-a, első utasok 92%-a, hátul ülő utasok 61%-a csatolta be a biztonsági övét. A gyermekek 65,5%-a utazott szabályosan használt gyermekvédelmi eszköz használatával. Az arányok lakott területen kívül is kedvezőbbek a lakott területen belül megfigyelteknél: utaspozíciótól függően 4-6%-kal nagyobb használati hajlandóságot figyeltek meg.

A hétvégi közlekedők óvatosabbak

A helyes biztonsági öv használati aránya a nyugati országrészben volt a legmagasabb, ezt sorrendben a középső, majd keleti országrész követte. A biztonsági öv használati hajlandóság és a gyermekbiztonsági rendszerek alkalmazásának aránya is kedvezőbb volt a hétvégi időszakban a hétköznaphoz képest. Mind a járművezetők, mind az első utasok esetében magasabb arányban használtak biztonsági övet hétvégén, sőt a gyermekbiztonsági rendszerek helyes használatának aránya is magasabb volt.

Alulteljesítő furgonok és kisbuszok

A helyszíni megfigyelések során kiugróan rossz biztonsági öv használati arányt figyeltek meg a kistehergépjárművek esetében (elsősorban a brigádbuszokban és futáruitokban). Bár nem reprezentatív módon, de a felmérést végzők rögzítették az ilyen járművekben utazók használati szokásait is. A felmért adatok átlagolása alapján a helyes biztonsági öv viselés aránya a kistehergépjárművek vezetői körében mindössze 63,9%, ami a személygépkocsi vezetőkre vonatkozó átlagértéktől csaknem 25%-kal elmarad; az első utasok esetén pedig mindössze 54,2% volt a használati arány, ami 33%-kal kevesebb a vonatkozó átlagos értéknél.

Összevetés a korábbi évekkkel

A járművezetők és az elől ülők biztonsági öv használati arányai 2019-ben voltak a legkedvezőbbek, ettől mind a 2021-ben, mind pedig a 2022-ben rögzített értékek elmaradnak. A 2022-es övhasználati arány a hátsó üléseken az összes vizsgált útkategória esetén megegyezett (az eltérés 1%-on belüli) a 2019-es értékekkel. Igen kedvezőtlenek a 2022-ben mért gyermekbiztonsági rendszerek helyes használati arányszámai: belterületen 56,9%, külterületen 63,2%; autópályán 65,5%.

A gyakorlat – kifogások és cáfolatok

A járművekben utazók **sajnos sok esetben nem tartják magukra érvényes szabálynak a kötelező biztonsági öv használatot**, döntésük igazolására különféle magyarázatot adnak maguknak, illetve adott esetben az intézkedő rendőrnek. A legjellemzőbb kifogások az övcsatolás elmulasztására, amellyel a rendőrök leggyakrabban találkoznak:

- „Szorít az öv, kényelmetlen” – Cáfolat: a járművekben a hetvenes évektől kezdtek alkalmazni, a nyolcvanas évektől általánossá vált automata biztonsági öveket, amelyek nem simulnak olyan erővel a használójára, hogy az valóban szorító érzést váltson ki. Csak akkor feszesek, ha rántás éri őket. **A kissé kellemetlen érzés, korántsem mérhető össze a balesetkor szereshető akár legkisebb mértékű sérüléssel járó fájdalommal sem.**
- „Ütközéskor jobb, ha nincs becsatolva a biztonsági öv, mert inkább kirepülök a gépkocsiból, mint hogy az összetört járműbe beszoruljak” – Cáfolat: a gépkocsiból ütközéskor kiesni olyan terhelést jelent, **mintha valaki több emeletnyi zuhanás után az úttestre esne.** A test a gépkocsiból kizuhanás előtt áttöri a jármű szélvédőjét, ez olyan fej, illetve végtag sérülést eredményez, amely önmagában is halálos eredményű lehet.
- „Erős vagyok, ütközéskor a karjaimmal képes vagyok megtartani, megtámasztani magam” – Cáfolat: akár 30 km/óra ütközési sebesség mellett is olyan terhelés éri az emberi szervezetet, amely során **a saját testtömege 20-30 szorosát kellene egy pillanat alatt megtartania.** Ez olyan, mintha valaki a saját gépkocsiját akarná felemelni a karjaival.
- „Nekem ne szabja meg senki, hogy becsatolom-e magam, az én életem, az én egészségem” – Cáfolat: **mindenki felelős a saját életéért és testi épségéért,** a közlekedés során szándékosan, felesleges veszélynek ne tegye ki magát senki.
- „Csak ide megyek a boltba, óvodába, iskolába” – Cáfolat: **rövid távon belül is történhet baleset,** akár az elindulás utáni pillanatban is. Ilyen tekintetben nem lehet tehát figyelembe venni a megtenni kívánt távolságot.
- „Elfelejtettem, amúgy mindig használom” – A biztonsági öv rendszeres használata az elindulást megelőzően annyira megszokottá, **ezzel szinte automatikussá válik,** olyan elengedhetetlen része lesz az elindulás előtti rutinnak, mint az, hogy sebességbe kapcsolunk, irányjelzőt használunk, vagy kiengedjük a rögzítőféket. Aki használja az övet, az nem felejt el, mivel részét képezi az elindulásnak.
- „Van a gépkocsimban légszák, az úgyis megvéd” – Cáfolat: a **légszák csak a becsatolt biztonsági övvel együtt fejt ki azt a védelmi hatását,** amiért kifejlesztették és beépítették a gépkocsiba. A balesetkor kinyíló légszák, a biztonsági öv nélkül előre lendülő testet nem abban a helyzetben éri, mintha a gépkocsiban ülő be lett volna csatolva, így az szintén sérülést okozhat, és önmagában nem alkalmas a test megtartására.
- „Ütközés után kigyullad a gépkocsi, és a becsatolt biztonsági öv miatt bent ragadok az égő autóban” – Cáfolat: ütközést követően **csak akkor leszünk képesek elhagyni a gépkocsit, ha a bekövetkezett baleset során nem keletkezett olyan mértékű**

sérülésünk, ami ezt lehetlenné tenné. Ez a legnagyobb eséllyel úgy garantálható, ha a biztonsági öv be volt csatolva. A gépkocsik kialakításából adódóan a biztonsági öv csatjai a járművek legvédehetőbb pontján vannak elhelyezve, így azt mi, a járműben utazók, vagy a segítségünkre sietők egyetlen mozdulattal ki tudják csatolni.

Észérvekkel alátámasztható indok nincs a biztonsági öv használatának mellőzésére. Felelősek vagyunk magunkkal, a családukkal, de a közlekedés többi résztvevőjével szemben is. Ehhez szorosan hozzátartozik a biztonsági öv használata, adjunk meg magunknak minden esélyt az előre nem látható veszélyhelyzetek, balesetek túlélésére, sérülésmentes „megúszására”.

További segédanyagok:

- A gyermekbiztonsági rendszerek biztonságos használatával kapcsolatos cikk az ORFK-OBB hivatalos honlapján az alábbi linken érhető el, amelyben összegyűjtöttük, hogy mik azok az alapvető ismérvek, amelyek alapján kiválasztható a gyermek korának, és a jármű típusának is megfelelő, legnagyobb biztonságot nyújtó gyerekülés.

<https://kreszvaltozas.hu/tanacs/gyermekulesek-kategoriai/>

- Hasznos információ található továbbá a „Szigorúbbak a rendőröknél” című cikkben, amely arról szól, hogy baleset (káresemény) után a biztosítók megtagadhatják a kártérítést, vagy csökkenthetik a kártérítési összeget, illetve behajthatják a károkozón a kifizetéseket a be nem csatolt biztonsági öv miatt.

<https://kreszvaltozas.hu/hir/szigorubbak-a-rendoroknel/>

- A „Törzsanyag” részét képező, mellékelten megküldött, és a felmérés legfontosabb megállapításait tartalmazó prezentáció.